

La mare semblava mes tranquella mes atota-
gada, i el pare ja havia sortit.

Yo no gosava preguntar pel bati ni avortar-me a
la seva cambra la porta de la qual romaní tancada i
amb un gran silenci ^{el mateix}
~~darrera, hi regnava un gran silenci.~~

una estona després, el Titi ens dirigí a cercar
Helena i'j vareem marxar amb ella cap a La Rodona.
A casa hi resté el nostre permanent (heribert amb la
mare i una cunyada ^{soltera} de l'oncle que es deia Mene i
sempre ^{acudia} ~~estava~~ ^{es presentava} a les cases ^{on} hi havia ^{malalts}
greus, agriutzants o ~~seus difunts~~
~~seus o morts o malalts greus.~~

Anar a La Rodona sempre era una festa per a mi
així ~~for~~ ~~com~~ ~~mai~~ ~~oblidar~~ el bati; la porta ~~tanca~~
de la seva cambra i el silenci desusat ^{que s'emparava} ~~de darrera~~
la delà porta, a casa.

Després vaig saber que el bati era mort. Jo, després
me pentoni, me'n vaig alegrar. Em va semblar que amb
la ~~meu~~ desaparició se s'anava a cura ^{justa} Torrancia de pau:
l'alegria, la mare ^{recomentaria} Torrancia a beirajar bo i respirant
com un canari. Ningú no la insinuava ni f. Tivoni
aquests pel cap.

~~Però amb poca feina a y peso feres una entredol
treuaven alla porta, parlaven sense sentir amb el pare
Sorgiren creditors de tots cantons. El pleb ~~havia~~
pare. se n'anaven tant petar la porta. A que això no ho heu parat mai
estat fallat en contra de l'amo. A què ~~sestava~~ costava
que el bati sostenia contra el masover bona part del pare
demutat a ~~costar~~ totes les despeses. J gueres despreses.
centenars i milers de duros! Davant el pobre i sa
de ~~la meua~~ danunt del
le pupado de Sant Mark, mes pagars i mes pe-
plassen retures i pagars, mes pagars i mes pe-
tures Tot aquell esparifis paper amb anava
signet legalment pel difunt; el pare havia de pagar tot
l'esperava amb les seues suretes i els seus mots
estava hipotecada. De tot el que el difunt Beirama feia i des-
El pare estava separat. No parlava de res mes amb
se, el pare no en sabia res~~

Però amb pocs feins ☹️ Yosep Bertrana enterrat ¹⁰/₁₈
 sorgiren creditors de totes bandes. El plet que el bati
 sostenia contra el maover havia estat fallat en
 contra de l'amo. El pare, ~~malaurat~~ ^{legítim} hereu de les
 terres ^{de} dels boscos i dels masos de L'Esparrà, ho era també
 dels deutes: centenars, milers de duros. ~~de deutes!~~
 Davant del nostre modest apartament de la pujada
 de Sant Martí, plomien factures i pagars, més pagars
 i més factures. Tot aquell esgarifós paperam
 anava legalment signat pel difunt. El mas
 Espriu amb l'etre mas de dalt i les extenses
 suredes que els respaldaven ~~estaven~~ hipotecats
 havien estat

~~El bati s'ho havia manegat~~ ~~tot sense dar-li un ampolles al Pere~~
 Et pare ~~no en sabia~~ ~~la noia~~ ~~de un presa en~~

~~sur presa d'ensurt en ensurt. Estava adreçant, Seie~~
 prop de la taula del menjador, Hi entrà totes les colzes,
 amegara el nostre en els palmells i en mitjans la man,
 sempre en tija, tractava d'animar-lo. Ell es
 desparava ~~la~~ els ulls, ~~de la mirada~~ ^{la esguardava} ~~la~~ ^{la} ~~gemma~~:

+ ~~Haureia de vendre la propietat. Quin desastre!~~

Montrava les gelles molles de llequines, sospirava.
 Tornava a amegar-se el nostre en les mans.

- ~~quin desastre!~~ Haure' de vendre la propietat.

Cada cop que trucaven a la porta botava da-
 nunt la cadira; ^{Tennya} ~~tennia~~ ^{que fos un nou succeïdor.}

Per a ell, poc avesat a aquesta mune de trifulques

aquella situació resultava a la par adre. A casa mai no hi havia hagut deutes. La mare treballava sense descans. Era una veritable formiga. Es privava i ens privava de tot el superflu ~~estalviar~~ estalviar; i sabia administrar.

- Estem arruinats! femia el pare!

Y jo pensava: "Com podem estar arruinats? Per ventura hem estat rics alguna vegada?"

El pisot de la pujada de Sant Martí era modestíssim, no teníem ningú on. La mare feia tota la feina de casa i demés ens cosia els vestits i fins els capells. Jo mateixa ja anava a platja amb un vestidell, ja regatejava per deu cèntims amb les paperes. No anàvem mai al Teatre ni

a fer viatges llevat del de Girone a ~~l'illa de Sals~~ 13
~~l'illa de Sals~~ en Tortosa i de L'Esparrac per a pagar
 hi tot l'estiu; Què volis dir estar arruinats?
 El que el pare feia o no feia per a guanyar la
 nostra vida jo ho ignorava i el que feia d'ales-
 hores endavant, no podia imaginar-m'ho
 Estem arruinats! tornava a queirir el pare.
 ¿Es que no ho estaven ja abans? ^{reuniant} ^{pensant} ^{reuniant}
 jo. ¿Podiem viure encara més modestament
 del que vivíem? ¿Que diantre es podia supri-
 mir que no ho hagués ja suprimit la mare?

encara que sense **14**

no significava gran cosa. El drama intern del
pare no el comprenia. Potser no el vaig com-
prendre ben bé fins que vaig llegir L'heretge on
Prudenci Bertrana home reservat, ~~poet~~ ~~obedi-~~
de paraula difícil i escassa, deixa correr la pluma
al compàs dels seus més íntims sentiments i
descobreix al món la tragedia de la seva
forçosa renúncia a aquell esplet de bascos i
d'obagues on va passar les hores més ~~profun-~~
dament pleròriques **15** de la seva vida

Un cap la propietat venuda i pagats ¹⁶
 tots els deutes, el pare va comptar: ~~amb~~ els diners
 que li restaven ~~no podien viure~~ ben col·locats en
 una banca, rentaven tan poc que no pagaven ~~pagar~~
 ni una setmana de les nostres modestes despeses
 mensuals. Llavors a casa erem, el pare la mare i
 tres criatures, ni massa llaminers ni massa
 presumits però obligats a menjar poc o molt,
 be'o mitjanament, algunes vegades al dia i a ~~certs~~
 cobrir el nostre cos amb verit, abrics, sabates..
^{demés} ~~nosaltres~~, els xics, ^{necessitaven de tant en tant}
~~instruccions~~
 mediques i, includiblement, instrucció.
 Calia ~~pensar seriosament~~ ^{de cap a} ~~pensar seriosament~~
 ment a guanyar diners - ~~però~~ ^{vet} que

seriosament, el pare ²² no hi havia pensat mai fins la mort del bati. ¹⁷ davant la catastròfica descoberta del ~~del~~ peïssim estat de les finances dels deutes i les hipoteques va comprendre que calia fer un cop de cap. \times

Algu' li suggerí que podia muntar una acadèmia i ensenyar-hi dibuix i pintura. L'amic que li va suggerir — probablement Xavier Montsalvatge — l'ajudà també a muntar-la i a instal·lar-s'hi.

Hi acudiren alguns ^{Domingo} alumnes. Naturalment naturalment perquè

gdr. la. Juan el pare ^{d'aquesta realitat tan real} s'admira d'ells, atant
 donec els somnis i s'afanyava a cercar feina, ~~per~~
 naturalment feina de pintor ^{es clar.} o de dibuixant que
 era l'única que solia i podia fer.

A l'acadèmia hi haurien aplegat alguns alumnes
 Naturalment pagaven poc, i dia naturalment
 personal al pare Juan es tractava de ^{parar} ~~de~~ ~~de~~
 dir que el seu treball sempre li sem-
 blava que demanava ~~massa~~.

~~Es pot a pintar retrats a l'oli. Però ja no eren aquells~~
~~retrats de l'època primera, Juan encara es considerava~~
~~un aficionat i pintava pel plaer de pintar, Ara pot bé~~
~~per força i ho farà amb fàstic. Ara ja no era un~~
~~artista. Era un artista i aquests retrats pensava~~
~~de persones diferents en retrats de la família.~~

Prudenci Bertrana es o llençava a aquesta nova ¹⁸ vida com un naufragat es llença del vaixell que s'enfonsa al bot salvavides. Estava disposat a acceptar qualsevol mena de treball que ~~no~~ ^{no} pogués realitzar amb el llapis o ~~amb~~ els pinzells, i ni que estés que sabia manejar amb competència.

Un amic - d'amics ^{sincers i fidels} sempre en tenia ~~de sincers~~ i ~~se fets~~ Prudenci Bertrana li va procurar una altra feina amb la que podria guanyar algunes ^{més} pessetes. Pintar retrats d'encòrrer. Ja no eren aquells retrats de l'època primerenca quan encara es considerava un aficionat i pintava pel goig de pintar. Ara ho feia ^{Sábado} per força i amb fastig.

un fàstic ben justificat. Si este en compte que els ¹⁹
 personatges que retratava eren difunts i per a pintar
 los a c'odi, ~~de~~ bust i de grandària natural.
 s' havia d' inspirar en una vella i esvaïda
 fotografia que la família del defunt li proveu-
 rava. Els retrats solien ésser d' homrats menes-
 trals, homes i dones, algun funcionari o militar
 als quals el pintor no havia conegut ni de vista.
 Generalment els clients restaven contents perquè
 Prudenci Partrana copiava escrupolosament, minus-
 ciosament la fotografia, i el nas, els ulls, la boca
 i les ~~manes~~ ^{manes} i piques - si n' hi havia - ^{el color dels dades}
 el color dels cabells i del vestit - ^{facilitades per}
 la família la descripció de la família - eren ~~es~~

~~tan bastants~~ els del model. I realment, la pintura²⁰
 no tenia gaire més qualitat artística que la
 fotografia. i això era, precisament, el que ~~agradava~~
~~complacía~~ ~~aquests~~ ~~clients~~ ~~apreciava~~
~~als~~ ~~amants~~ ~~parents~~ ~~del~~ ~~difunt~~ ~~retreat~~
 i el que fatiguava i desolava l'autor de l'obra.
 Del pintor que Prudenci Bertrana hauria vol-
 gut ~~ser~~ ^{ésser} i del que a un moment determi-
 nat de la seva ~~vida~~ juvenesa ~~se~~ ve creure
 que era ja no en restava ~~res~~ ni l'ombra d'
 una il·lusió. L'artista ^{s'havia convertit en} ~~feia~~ ~~d'~~ ~~artista~~, ~~accepta~~
~~ra~~ ~~la~~ ~~primera~~ ~~feina~~ ~~que~~ ~~es~~ ~~presentava~~ ~~mentre~~
~~es~~ ~~podia~~ ~~executar~~ ~~amb~~ ~~llepis~~ ~~i~~ ~~pinzells~~

Pintava ex. vots, re tots per a botifues, estan²¹
 darts per a col·legis de monges. Calava tureoles da-
 munt de setí blanc i les resseguia després amb la punta
 d'un pinzell sucant en porporina, ^{re} ~~representava~~ ~~cada~~
 testes de Santo i de mares de Déu amb ^{rosats} motres puerils de
 nina ^{cap} ~~per~~ ^{cap} ~~el~~ que ^{volien} ~~les~~ ^{madres} ~~beuen~~ ~~volien~~. Dibuxava lletres
 per a brodar ~~per~~ en llenyols, ^{estovalles} i ~~trinxeres~~ per enlènec
 d'una brodadora amiga de la mare...

Però tot aquest esforç i aquest sacrifici no arribaven a
 proporcionar-nos una vida mitjanament confortable. La
 mare es llevava a primeres hores del matí, ~~feien~~
 fins ~~al~~ tard, No parava un minut sense altra ajuda
 que la d'Helena i meva que molt sovint ~~resultava~~ més
 simbòlica que efectiva. Menjàvem moltes llegums cuïts
 lents, sírons, faves... ~~La mare ens feia tots dos~~
~~tbls. No anàvem mai enllac. El pare, en arribar~~
~~del carrer es mostrava, trist, las, reconcentrat...~~

La mare feinejava ¹⁰ del mati al vespre, ²³ ~~llegon-~~
 brava, espolsava, rentava, cosia, plauxava...
 El germanet Iberibet, ~~qui~~ i bon rinyó, silenciós,
 no es movia del ^{seu} costat ~~de la mare~~ i el mateix
 feia Helena que prometia ésser tan feinejadre
 i casolana com la mare. ~~El~~ Susan, ^{collada} ~~o lenusa~~,
 obediènt, ^{l'ajudava} ~~o~~ ^{volia ajudar} ~~a~~ ^o ~~feia~~ ^o ~~es creia~~ ^o ~~que~~
 l'ajudava ^{la mare} ~~a~~ ^{feia} ~~neteja~~, a cuinar, a plauxar, tenia una
 planxeta que la mare ^{posava a} ~~feia~~ ^{es} ~~calçar~~ en el /psi' i
 Helena plauxava no solament els vestits de la
 nina sinó els toradons ^{de l'hotel, l'afiliat}, ~~les~~ ^{les} ~~coses~~ ^{coses}, els moladors
 del pare, els nostres...
 Microcos

L'atmosfera de casa no ¹⁸ era gens estimulants, per
 be' que la mare, tot i feinejant tornava a cantar
 com en els primers anys del seu matrimoni. El pare,
 amb pocs feines parlava i els meus germanets
 semblaven espantats, espaventats, malgrat
 i contra tot jo creia en la felicitat. Les meves
 ansies vistes i explorades es veien ben con-
 trariades per les circumstancies però jo no

acceptava la remuneració. Havia ^{o potser m'hi enamorat?} desobert que ^{3 B}
 al món era ple de meravelles de totes menes, entre
 les quals ~~l'assess~~ - ja m' havia enamorat ~~una~~
~~colla de vengades~~ ^{i desenamorat sense sol·licitud} del carnicer de La Rodona,
 d'un estudiant de capella ^{cosí} d'una auriqueta, de dos
 condeixebles de ^{l'escola} ~~o de~~ ^{el ball} la música, ~~la~~ naturalesa...
 els viatges... i l'amor - *
 °°° La meua ^{existència} material ^{o de la} ~~material~~ era ben migrada, vivia
 a la ^{Parroquia} ~~Parroquia~~ de Sant Martí, un carrer estret, fosc, gris...
 oïa ^{l'eco} les campanes de l'església del carrer ~~just~~ davant
 per davant de casa, i ~~la~~ ^{per} el pregadis de les soles de
 les sobetes de les beates que anaven i sortien de
 missa ^{de rosari de les quaranta hores...} i el trepetg fort ^{Vierres} i resonant d'algunes botz
 militars pujant cap el Govern Civil, i les tristes ~~adules~~

debs enterraments ~~enterraments~~ i així ~~de la pensament~~ ²⁴
 l'eco de les quals pujava ^{enlaironat} paret a mur fins la meua
 cambreta... Però ~~jo~~ el meu esperit no v'ria ~~estacat~~
 empresonat en un ambient pobre i trist com el meu
 cos, jo ensumava la vida i esperava ^{tastar} ~~veure~~ la
 d'una manera o altra. La vida palpitava en mi
 i esclatava la vida ^{imitació} del món. Jo sentia que hi anava
 en aquest món per no sabia ^{per} quin camí. Ignorava
 com aquest món, que s'obria a mi; com rebria
 em tractaria. No podia tenir-me cura per que
 havia decidit, potser encara inconscientment -
 acceptar-lo, fuir-lo, ^{estimar-lo} ~~estimar-lo~~ i barrejar m'hi si calia.
 sentia la seva veu ^{Marie} | potrosos (la seva flaire)
 i me m'hi anava de cap malgrat ~~la educació~~

l'austera educació que havia rebut, malgrat el ^{24B}
 estretor d'horitzons ~~malgrat~~ dels silencis dramàtics del pare
 de l'enorguiment, dels meus germans, ^{seu} sense dubte
 més adabats ^{que jo} a l'atmosfera ^{familiar} ~~de la nostra casa~~.

~~Amb els ulls i les oïdes sempre oberts a les imitacions~~
~~de la vida jo no perdia cap ocasió de ^{barreja ma} ~~de acceptar~~~~
 * les imitacions de la vida. De moment l'únic lloc
 que m'oferia algun divertiment era La Rodona de
 Santa Eugènia. Encara que ~~amb~~ menys ^{sovint} freqüència
 que puer hi vivien jo seguia beuient tant la
 meua colla i participant a les diades assempla-
 lades. Més que mai la casa dels meus avis amb
 el seu selvatge jardí, el sempre misteriosament ^{besando}

l'actell amb la cambra de les miryones; el 25
 oberta al ~~mon~~ Terraced amb vistes al camp, m'atreuen
 en segona d'edifici - era l'amic l'eny on les meves ansies de veure
 A la Rodona es celebrava la festa major per ~~o cap~~
 s'esqueia, ^{nolet}

a 2 d'octubre l'onze de setembre. Totes les ^{la piment} ^{o xampio} ^{març} noies
 del barri s'ajuntava per a guarnir la placeta, les noies hi ^{hi} ^{hi} ^{hi}
 reuniam per a ~~ajudar a guarnir la placeta~~. Com
 darem amb entusiasm. Com - les tallarem en bandes iguals,
 pravam fulles de paper de colors i en feiem sarrells,
 després els enganxarem ^{amb partetes} en un cordell, ~~un~~ metres i
 metres de sarrell de colors variats i barrejats, Els
 nois els clavaven d'un arbre a un altre i al cim
 sobre les portes i les finestres de les cases, de banda a
 banda del ^{tallat} ~~follet~~ dels músics.
 Després hi posaven ^{Lunes} fanalots a la veneri'ame

i en la paret de la casa propietat del carrer 26
 hi pintaven amb ~~per~~ ^{Microles} grans caràcters el programa
 del ball.

Val
 Americana
 Polka
 Masures
 Xotis
 Sardana.

Aquest programa es repetí quan ellaven un ma-
 nubri, la copla es limitava a tocar sardanes i algun
 pas doble.

Hi havia molta animació. Venia gent de
 Santa Eugènia i de Girona. Les famílies dels
 rodons imitaven els seus amics i es consumien

~~si les inabundants sessions de les corts~~ ~~no compris i encara~~ 22
~~art. de la form.~~
 sessions del Congrés i del Senat, i del Senat. ~~els articles de~~ ~~corresponden~~
 sense oblidar les fluctuacions de la borsa, els canvis de moneda, ~~les corts~~
 de la sessió de lectura durava ben bé un parell d'

hores i encara calia rellegir alguns paràgrafs que
 l'any passat ho considerava, particularment in-
 teressants o que no havia acabat d'entendre

d'assimilar. La, ~~personalment~~, no s'interessava
 gens per la política, ~~no hi entenia ni un borrall~~
 i ~~absolutament~~ ~~de política~~, llegia amb veu clara i forta
 els debats, les polèmiques ~~les replicacions~~ ~~(intervencions)~~ dels ~~diplomats~~ ~~de les~~
~~nomes~~ ~~(de la Cierva, de Ramonones, de on d'altre~~
 senadors. ~~Es noms~~ ~~estaven escrits en la seva boca~~
 de Canalejas sense ~~que~~ ~~trabes~~ ~~progrés~~ ~~del país~~
 era el conservador, el monàrquic, el lliberal
 o el republicà. Tampoc no s'interessava ni per ni
 molt per les protestes de Capatzi i de Chicuelo i d'altres
 espases ~~o~~ ~~banderilles~~ ~~d'apelle~~ ~~apale~~, o ~~banderilles~~
 així com ~~les de~~ ~~qualsevol~~ ~~altre~~ ~~espasa~~ ~~(al~~ ~~hora~~
 en aquell moment. La teta Eufornia havia assistit